

bara per *putxola*, V. *peüngla* (PEU) *Pujolar*, V. *puig* *Puça*, V. *puça*

PULCRE, pres del ll. *pülcher*, *-chra*, *-chrum*, 'bell, formós'. □ 1.ª doc.: *pulcro*, Belv.

Potser partint de *pulcritud*, adoptat des de més antic, en el sentit de 'bellesa moral', prengué el sentit de 'escrupolós en les maneres, en el procedir', únic en què s'usa: «*Taverna vinària*. L'orquestra salvatge tarumba grinyola, / --- / tot és fumerola, carnal bogeria, / desfogament d'instints en luxuriosa i trepidant orgia; / prò el *pulcre* Polèmon n'ix sense pecat: / perquè el deure i l'amor al fons del llit maternal ha acotxat», Coromines (O. C., 1340).

DERIV.: *Pulcritud* [Llull]. *Pulquèrrim*.

+*Pulea*, V. *pollen* *Pugó*, V. *puça* *Pulla*, V. *pua* *Pullaca*, V. *pollacra* *Pullejar*, V. *pus* *Pullulació*, *pullular*, V. *poll*

PULMÓ, pres del ll. *pülmo*, *-õnis*, id. □ 1.ª doc.: Llull.

Però sembla que no arribà a penetrar en l'ús corrent fins ja passada l'E. Mj., car fins a llavors es deia pertot *lleus*, terme que usen almenys acompanyant l'altre, a manera d'aclariment. «La veu --- per lo camí de gola corre com per flauta: los *leus* o *polmons*, axí com manxes, envien, e *despuys* que és enviat, lo revoquen e cobren: e aquests nou instruments són dits nou Muses», *Curial* (NCL II, 7.14); OPou en la seva anatomia es guarda encara d'emprar-lo, com tampoc usa *bronquis* sinó *canonets*: «del canyó o fi de la gola parteix un canó --- i allí se partex en molts altres canonets, y penetren tots los *lleus*» (*TbPu.*); Lacav. ja en dóna moltes frases.

DERIV.: *Pulmonar*. *Pulmonària*. *Pulmonat*. *Pulmonia* [Lab. 1840]. +*Pulmònic* «qui està entacat de mal de *pulmó*: *pulmonarius*», Lacav. Vulgarismes *pelmó*, *pelmania*.

PÛLPIT, pres del ll. *pülpítum* 'empostissat, entaulat'. □ 1.ª doc.: S. xvi (*AlcM*).

Pupitre [c. 1850, T. Aguiló; 1868, *SLitCosta*], pres del fr. *pupitre* [S. xiv], deformació popular francesa del mateix llatí.

Pulpitis, V. *polpa* *Pulquèrrim*, V. *pulcre* *Pulsació*, *pulsatilla*, *pulsatiu*, *pulsímetre*, *pulsió*, *pulsòmetre*, V. *pols* m. *Pultes*, *pultra*, *pultret*, V. *potina* *Pul-troc*, V. *paltrú* *Pulveritzar*, *pulverulent*, V. *pols*

PUMA, del quítxua *puma* id.

Punçar, V. *punt* *Puncella*, V. *poncella* *Punció*, *pundonor*, V. *punt* *Pungant*, *pungany*, V. *pua* *Pungent*, *pungiment*, *pungitiu*, V. *punt* *Punibilitat*, *punible*, V. *pena* *Punició*, *punidor*, *punificar*, *-atiu*, *puniment*, *punir*, *punitiu*, V. *pena*

PUNT, del ll. PUNCTUM 'punxada, ferida de punta',

'punt, pic', derivat de PŪNGĒRE 'punxar, punyir'. □ 1.ª doc.: Llull; doc. de 1299.

Concretant-se el sentit, la punxada que dóna l'agulla quan cus o aquesta acció que es fa amb l'agulla: «En Çaragossa / --- / dones trobí, / molt divisades, / ençafranades / ---, / aní per strados / de les senyores: / *punts* ni tisoires / no s'hi tocaven, / ni-s practicaven / fusos, filoses / ---», JRoig (*Spill*, 3418); això es pot concretar alludint a la mena de cosit: *punt de cadeneta*, *punt de mitja*, *punt de trau* etc., i en tècniques especials (molts, p. ex. els pescadors anomenen *punt d'espasa* la classe de punt que es fa per cosir provisionalment una vela «rifada», esqueixada, StPolM., 1929). *Donar un punt* és encara cosa de cosir. Figuralment 'subjectar, privar de moure' i la frase «donar-se un *punt* a la llengua» (VCatalà, *Ombrioles* xvii, 68.2f.) 'imposar-se silenci'.

D'aquí també la marca que deixa una punxada d'agulla de qualsevol mena, p. ex. en l'ull humà: «--- les plagues que són --- en la còrnia --- e-l negre [en la part negra], on són foratz moltz e menutz en semblans de *puns*», S. xiv, Alcoati ^o 33r^o. D'on es passa al punt posat com a marca pintant, escrivint etc. (o, en particular, com a senyal de puntuació).

Generalitzant el sentit, *punt* passa a designar un indret en els llocs, un instant en el temps. «No es troba *punt* més abrigat del vent que una balma»; «vaig enfilat el carrer pel mig, pel *punt* més clar», Ruyra (*Parada*, 24). Abstraient el concepte: 'estat en què es troba una persona o cosa': «Metg' en lo món saber no li bastà / sentir lo mal que lo malalt soferta, / mas per senyals en la part descuberta, / potà jutjar l'hom en quin *punt* està», Ausiàs xvii, 6d. Ja en el segle literari inicial, i sobretot amb qualificació de mal o bo: 35 Jaume II es plany en carta de 1299 que «sobrevenc a Nós, l'endemà que fom en Nàpols, greu malaltia, axí que venguem a molt fort e estret *punt*; mas per la gràcia de Déu --- érem meloratz e fora de tot dupte (Finke, *Acta Ar.* iii, 75).

40 Cal recomanar que no n'emprem altra cosa que *punt* amb aplicació a l'indret on està de guàrdia (de vegades estatjant-s'hi) una tropa: per a la qual cosa es cau en el Princ. en el vergonyós castellanisme *puesto*, tan innecessari podent-se dir *un punt*, com fan fermament els valencians: «a la platgeta de S. hi ha un *punt* de carrabiners» (Benidorm, 1963); o bé *un punt de cotxes*, *de taxis*: *un cotxe de punt*; En Tal està de *punt* a tal banda.

'Moment en el temps'. *Aquest punt* ja apareix en el S. xiv amb el sentit de 'ara': «--- mantinent --- li tolc la vista dels hu<1>ls e lo poder del cos ---; e cant él vi qu'él ac pe<s>sat lo manament de N. Sr., sí dix --- Sényer Déu --- qui aqèst *punt* m'evèts mostrat què gran fa<1>le és de pe<s>sar lo vostre manament ---», Reixac (*Questa*, 63.5); «en aquell *punt* / que yo fuy junt / en la ciutat, / haguí comptat / quants anys havia: / trobí cumplia / los trenta-y-dos / ---», JRoig (*Spill*, 1955); l'aforisme poètic «al *punt* qu'om naix comença de morir» ja fou de Pere March (el pare d'Ausiàs) (II, 1.ª ed., Pagès, p. 51).